

EDUKAČNÉ TEÓRIE A MODEL Y EDUKÁCIE

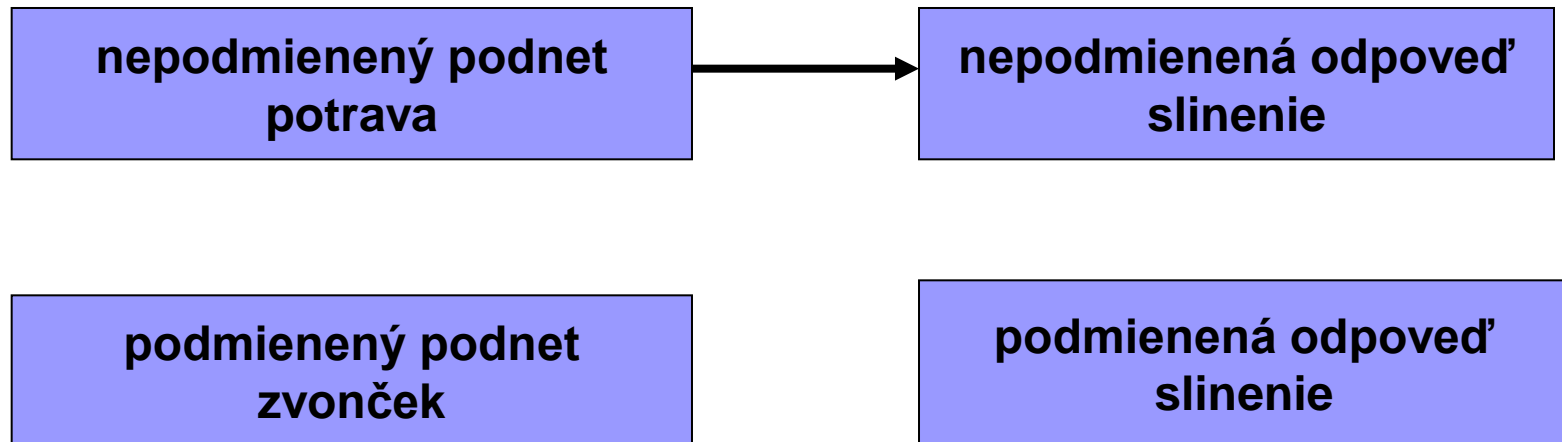
PhDr. Simona Kelčíková, PhD.

Východiská E. teórií a modelov

- konceptuálna základňa pre vzdelávanie PA
- ošetrovateľský výskum ako aj prax v oblasti edukácie pacienta = **psychosociálne teórie**
- pre zdravotné správanie sa nenájde jediná teória alebo model, ktorý by vysvetľoval všetky jeho druhy
- nenachádzame výlučne iba jeden prístup, ktorý by mohol účinne zmeniť správanie vo všetkých oblastiach zdravotnej výchovy a edukácie pacientov v konkrétnych klinických prípadoch
- !!!!! Vzt'ah „Správanie – učenie“

Behaviorálne teórie učenia

- **Klasické podmieňovanie objavil ruský fyziológ *I. P. Pavlov*** študoval proces trávenia, ktorý začína slinením

- ak po viacerých zvoneniach nebude nasledovať potrava, pes prestane na zvuk zvončeka sliniť - tento jav sa nazýva **vyhasínanie**

Učenia **operačným podmieňovaním**

- správanie regulujú jeho dôsledky alebo udalosti v prostredí, ktoré po správaní nasledujú
- **u.o.p** možno využiť na osvojovanie si nových druhov správania, ako aj na zvýšenie či zníženie početnosti, trvania a intenzity správania
- podnety prostredia, ktoré ovplyvňujú správanie sú:
 - pozitívne** (posilňovače)
 - negatívne** (tresty)

Podľa E. L. Thorndika hovoríme o dvoch zákonoch učenia

- **zákon cviku** – znamená, že opakovaním určitého aktu sa posilňujú spoje medzi podnetom a reakciou
- naopak, nečinnosťou sa zoslabujú
- **zákon efektu** – zo spojov, ktoré vznikajú medzi stimulom a reakciou posilňujú tie spoje, ktoré sú sprevádzané stavom uspokojenia
- naopak, neuspokojenie z výsledku spoj oslabuje (Petlák, 1997, s. 199)

Kognitívne teórie učenia (modely vyučovania)

- ***Bloomov model*** učenia so zvládnutím
sa opiera o empiricky zistené vzťahy medzi premennými,
ktoré vstupujú do procesu vyučovania a výkonovými
charakteristikami edukantov
- Modely vyučovania utvárajú vhodné teoretické
východiská pre výber vyučovacích metód, tvorbu
štruktúry edukačnej jednotky, ktoré vedú k efektívnemu
vyučovaniu a dosahovaniu vzdelávacích cieľov
(Veselský, 2005b, s. 94)

Jerome Bruner: učenie objavovaním (discovery learning)

- nespája učenie so správaním, ktoré je nezávislé od podnetovej situácie a výhradne z vonku pôsobiacich posilňujúcich a trestajúcich činiteľov, ale zdôrazňuje aktívny procesuálny charakter
- podľa Brunera vyučovanie nie je účinné pokiaľ edukantovi poskytujeme hotové informácie
- **problémové učenie**, zadávame **problémové situácie**, rozvíjame **induktívne usudzovanie**, môžu byť použité aj **simulačné cvičenia**, ide o riešenie imaginárnych problémových situácií

Výhody učenia objavovaním

Bruner situuje do štyroch oblastí:

1. informácie sú spracované hlbšie, lepšie zafixované v pamäti a ľahko využiteľné pri riešení problémov
2. učenie objavovaním je prepojené s vnútornou motiváciou
3. objavovanie je užitočná zručnosť, ktorú je potrebné precvičovať
4. vedomosti sú organizované v pamäti spôsobom, ktorý zodpovedá vlastným záujmom a potrebám učiaceho sa, čo značne uľahčuje oživenie kognitívnych štruktúr

David Ausubel: recepčné učenie

- nie je objavovanie, ale recepcia !!!
- rôzne myšlienky, pojmy, poznatky získavame skôr z vonkajších zdrojov, než ich sami objavujeme = nemusí ísť o pasivitu
- jadrom, podstatou RU je explozitórne (výkladové) vyučovanie, založené na systematickom sprístupnení informácií, kladie dôraz na vysvetľovanie, objasňovanie myšlienok, faktov, princípov a pod.
- **štruktúry vedomostí sú hierarchicky organizované**

Expozitórne vyučovanie

má štyri hlavné charakteristiky:

- interakciu medzi učiteľom a žiakom
- príklady
- deduktívne vyučovanie
- následnosť, vyučovanie má niekoľko fáz alebo častí.

(citované podľa Veselský, 2005, s. 101)

EV sa skladá z troch fáz sprístupňovania učebného materiálu:

- podávanie počiatočného organizujúceho činiteľa – úvodné pojmy, ktoré sa vzťahujú k téme hodiny, vedomosti, na ktoré nadväzuje nový učebný materiál
- sprístupňovanie nového učebného materiálu – metódou výkladu, diskusie, zadáním úloh, premietaním filmov a pod., učebný materiál by mal byť dobre organizovaný, postup sprostredkovania vyjadruje progresívna diferenciácia pojmov a myšlienok, čo sa týka konkrétnosti (najvšeobecnejšie myšlienky a pojmy na začiatku, celý sled končí konkrétnymi ilustratívnymi príkladmi, špecifickými informáciami)
- zosilnenie kognitívnej organizácie – prehľbovanie učebného materiálu, edukanti by si mali ujasniť, ako jednotlivé poznatky zapadajú do celkového obrazu, súčasťou tejto fázy je kladenie otázok, dať priestor na otázky

Robert Gagné: fázy učenia a udalosti vyučovania

- učenie prebieha v ôsmich fázach
- v každej fáze učenia by mal zodpovedať určitý krok, udalosť na vyučovaní
- keď proces učenia zlyhá, vždy to súvisí so zlyhaním nejakej fázy:

Motivačná fáza

Fáza zachytávania, registrovania informácií

Fáza osvojovania

Fáza uchovania

Fáza vybavovania

Fáza zovšeobecňovania

Výkonová fáza

Fáza spätnej väzby

Benjamin S. Bloom:

učenie so zvládnutím (mastery learning)

- v kontexte vyučovania - ťažiskom je rôzny čas, ktorý potrebuje jedinec, aby sa naučil ten istý učebný materiál
- Benjamin S. Bloom, sa pokladá za autora uvedeného modelu
- vychádza z hlavných cieľov vyučovania
- vyučovanie rozdeľuje na malé jednotky, pre každú stanoví ciele a kritériá osvojenia, ďalšou úlohou učiteľa je pripraviť učebný materiál, ale aj testy na overenie vedomostí
- individuálny prístup je obsiahnutý v požiadavke poskytovania priebežnej spätnej väzby, ktorá slúži na informovanie o postupe učenia
- účelom spätnej väzby je tiež motivácia, keď žiaci spoznajú chyby a následne sa dokážu z nich poučiť a zvládnuť to, čo sa im nedarilo, majú z toho pocit vlastnej kompetencie
- spätná väzba nemusí byť poskytnutá osobne, ale formou hárku papiera so správnymi odpoveďami či správnym návodom postupu
- dôležité miesto v uvedenom koncepte má **skúšanie a hodnotenie**

Psychosociálne edukačné modely a teórie

- najviac používaným teoretickým východiskom, zaoberajúcim sa efektívnosťou edukácie je ***model postoja k zdraviu***
- bol vytvorený pre potreby predpovede zdravotného správania

Teória sociálneho učenia

- predstaviteľ je ***Albert Bandura***
- zdôrazňuje vplyv myslenia na konanie a konania na myslenie
- zohľadňuje cieľavedomý charakter ľudského snaženia a konania
- vnáša do behaviorálnych teórií učenia otázky kognitívnych (poznávacích) procesov
- Bandura aktualizoval teóriu sociálneho učenia pod názvom ***sociálna kognitívna teória***
- ***predpokladá interakciu jednotlivca s inými ľuďmi, teda určitý sociálny kontext, ktorý ovplyvňuje správanie človeka a jeho fungovanie ako osobnosti***